

COL·LEGI DE PEDAGOGS DE CATALUNYA

ARA ÉS DEMÀ: DEBAT SOBRE EL FUTUR DE L'EDUCACIÓ A CATALUNYA
APORTACIONS DEL COL·LEGI DE PEDAGOGS DE CATALUNYA

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	2
ELS PILARS DEL SISTEMA EDUCATIU	4
L'ARQUITECTURA DEL SISTEMA EDUCATIU	7
EL CENTRE EDUCATIU	10
EL PROFESSORAT	13
L'ALUMNAT	14
CONCLUSIONS	17

ELABORACIÓ DOCUMENT: Àngel Casajús, Anna Ferré, Enric Prats, Joan Gamero, Jordi Viladrosa, M. Concepció Torres, Mònica Fernández, M. Victòria Gómez, Pilar Lleonart, Ramon Moix, Rosa Rodríguez i Xavier Ureta

COORDINACIÓ COMISSIONS: M. Victòria Gómez

VALIDACIÓ: Junta de Govern

INTRODUCCIÓ

El projecte ARA ÈS DEMÀ liderat pel Consell Escolar de Catalunya fou presentat davant la comunitat educativa l'octubre del 2016, obrint un gran debat entre els agents educatius implicats: mestres, professors, pedagogs, famílies i ciutadania en general. Un debat que parteix de cinc ponències elaborades per acadèmics amb contrastada expertesa en les temàtiques abordades, amb propostes trencadores que tenen el propòsit de generar debat i reflexió dins la comunitat educativa.

Un procés participatiu reforçat amb jornades, conferències, xerrades i debats arreu de Catalunya on moltes veus -universitats, centres educatius, institucions i entitats, col·legis professionals, administració pública, etc.- han analitzat la realitat educativa, amb experiències reeixides i propostes sobre què cal fer i com, algunes recolzades en la millora del sistema educatiu i, d'altres, capgirant-lo completament.

En aquest marc participatiu el Col·legi de Pedagogs de Catalunya, com a membre de la comunitat educativa i social, ens sentim interpel·lats i, compromesos com ho estem amb l'educació del nostre país, no en podem ni en volem restar al marge d'aquest gran debat, pel que mitjançant comissions de treball elaborem l'aportació pedagògica del COPEC.

A nivell general ens ha sorprès gratament l'aposta atrevida de les ponències, amb una carta als reis innovadora que no es deixa arrossegar pels condicionats del que hi ha ara, sinó amb propostes concretes que revoluciona el sistema educatiu actual.

Sorpresos, també, que en les ponències la paraula PEDAGOGIA surti 9 vegades en els "Els pilars del sistema educatiu", 1 vegada en "L'arquitectura del sistema educatiu", 18 vegades en "El centre educatiu", 9 vegades a "El professorat", 1 cop a "L'alumnat". I que el mot PEDAGOG/A surti 1 sola vegada en les cinc ponències, concretament en la de Neus Sanmartí per referir-se a Dewey.

En aquesta mateixa línia, la Jornada de Cloenda d'ARA ÈS DEMÀ, del 25 de març passat, durant el diàleg amb els autors de les ponències es va fer patent la manca d'incorporació en el llenguatge dels ponents els mots pedagogia i pedagog/a, en aquest sentint en el torn de debat el Col·legi de Pedagogs va adreçar una pregunta transversal -als ponents- sobre aquesta qüestió a la que es va respondre que la pedagogia era quelcom implícit que ja es donava per suposat.

Com a Col·legi de Pedagogs no compartim aquesta resposta i considerem greu que s'hagi menystingut -en les ponències- al pedagog/a, professional cabdal per al sistema educatiu atès que, com diu el doctor Martí Teixidó¹ la pedagogia és a l'educació el que la medicina és a la salut i, seguint al doctor Enric Prats², la literatura té el filòleg i l'educació té al pedagog. Aquesta és la primera i més important aportació que fa el Col·legi de Pedagogs, que la PEDAGOGIA i el PEDAGOG/A tingui el paper rellevant que li correspon en el sistema educatiu.

El COPEC, en relació als professionals que han d'intervenir dins del sistema educatiu aposta per la interdisciplinarietat i multidisciplinarietat, és important disposar d'equips de professionals que es complementin, des de diferents mirades disciplinàries, en l'abordatge de la singularitat de cada alumne/a en qualsevol de llurs etapes educatives.

Tanmateix entenem que no podem renunciar a la pedagogia com a fonamentació del sistema educatiu -i de l'educació més enllà de l'escola- en el seu sentit més ampli, atès que la pedagogia és la ciència de l'educació. Tothom se sent autoritzat per a parlar de pedagogia, des de qualsevol àmbit i temàtica, però cada cop es parla menys dels pedagogs i pedagogues que són els veritables experts en educació. I els qui realment poden fer pedagogia.

Perquè els pedagogs/gues són els arquitectes del fet educatiu i són essencials per acompanyar els processos educatius i formatius des de totes les vessants i actors: alumnes, mestres, professors, educadors i famílies i centres educatius i comunitat educativa. Des del Col·legi de Pedagogs creiem en la suma per a reeixir, però no a costa de menystenir i/o invisibilitzar als pedagogs/gues i la pedagogia.

És en aquest context i a partir de les cinc ponències que són la base del debat i participació del projecte ARA ÉS DEMÀ, el Col·legi de Pedagogs mitjançant les comissions creades ad hoc -un per cada ponència- formades per pedagogs i pedagogues experts en cadascuna de les temàtiques abordades, aportem anàlisi, reflexions, propostes -i a voltes reivindicacions- per a una educació universal de qualitat, equitativa i catalana.

¹ Martí Teixidó, mestre i doctor en pedagogia. President de la Societat Catalana de Pedagogia i de la Comissió de Deontologia del COPEC.

² "Si la literatura té el filòleg, l'educació té el pedagog, oficis de crítica i observació. I aquest és un llibre de pedagogia, de teoria de l'educació..." a Prats, E. (2016) *Aprendre de lletres. Literatura i pedagogia, vides paral·leles* UB Edicions. Barcelona.

ELS PILARS DEL SISTEMA EDUCATIU / Ponència 1³

En el marc de la ponència el doctor Font desenvolupa 4 pilars que, considera, sustenten el sistema educatiu: **EQUITAT, INCLUSIÓ PLURILINGÜÍSME I FAMÍLIES**, una proposta que analitza i interpel·la a la comunitat educativa a nous horitzons -diferents dels que hem albirat fins ara- i així tenir una visió global i a vol d'ocell de com ha de ser el sistema educatiu a casa nostra.

Una potent i travada ponència que només li falta posar més èmfasi en la **PEDAGOGIA** com a ciència que és de l'educació i incorporar en el discurs el rol dels **PEDAGOGS** i **PEDAGOGUES**, com als veritables experts que són del fet educatiu.

Equitat

Si un dels pilars de les polítiques d'igualtat d'oportunitats és l'existència d'ajuts i beques també creiem necessàries les polítiques de suport a les escoles amb dotació de més recursos per a poder atendre els alumnes amb necessitat educatives específiques que passin, no només per l'escola pública, sinó també per l'escola concertada on també se'n troben d'infants i adolescents en situació de risc i aquestes no gaudeixen dels mateixos ajuts. La justícia i l'equitat porten a què cada pare pugui triar segons els seus valors, l'escola que cregui millor pels seus fills i filles sense detriment d'ajuts i suports.

Certament, com ens diu Lluís Font en la seva ponència, l'educació és un ecosistema que va més enllà de l'àmbit estrictament escolar i per tant compartim la necessària col·laboració de diferents agents per tal de poder educar els nostres infants, com diu l'aforisme, "es necessita tota la tribu per educar un infant". Tanmateix pensem que en aquesta participació s'ha d'analitzar el rol de les famílies en l'escola doncs al no ser especialistes en educació, cada pare i cada mare vetlla pel bé del seu fill/a -com ha de ser- i per tant es perd de vista la globalitat del centre. Com a Col·legi de Pedagogs apostem per incorporar escoles de pares on es pugui fer un acompanyament a les famílies i ajudar en la tasca educativa dels pares i mares, de manera que es pugui detectar famílies en ambients de risc o que no puguin col·laborar amb l'escola, per a contribuir en l'equitat i oportunitat de projectes personals de desenvolupament per a cada infant i adolescent.

D'altres temes punyents que provoquen desigualtat són els horaris on cal ajustar la realitat a la societat i per tant cal anar adaptant la vida a horaris més racionals on les famílies

³ Lluís Font, president del Consell Escolar de Catalunya i professor titular d'història del pensament contemporani a la Universitat Ramon Llull

puguin compartir temps amb els seus fills/filles per tal de transmetre valors, la qual cosa no significa haver de fer “els deures”, tema controvertit i recurrent que està generant molts debat entre partidaris i detractors. Com a pedagogs i pedagogues pensem que cal que hi hagi un cert estil de deures a casa per a compartir amb la família, evidentment no poden ser deures repetitius dels que s’han fet a l’escola ni tampoc allò que no s’ha tingut temps de fer a classe. Cal posar-hi imaginació i al mateix temps crear hàbits de treball i per tant cal diferenciar les etapes del sistema educatiu i ajustar les tasques a l’exigència del món del saber. Els infants i adolescents que comparteixen a casa el que han fet a l’escola d’una banda es fomenta la vinculació familiar i, d’altra, s’incorpora la visió dels pares, mares, avis, germans grans al que han descobert i/o après, consolidant els aprenentatges perquè es pot constatar la seva aplicació fora de l’àmbit escolar.

Inclusió

La inclusió és la gran aposta del Departament d’Ensenyament, però també de tota la Comunitat Educativa i, com no podia ser d’una altra manera, dels pedagogs i pedagogues. Tots ens podem posar d’acord ràpidament que l’aprenentatge s’ha de personalitzar i com bé es diu en la ponència no és una nova moda psicopedagògica sinó que partim d’un principi universal “cada persona és única” i per tant cada “alumne/a és únic/a i és excepcional en alguna cosa” al mestre, al professor, al docent... li toca descobrir-ho. Atendre els diferents ritmes d’aprenentatge, respectant les intel·ligències múltiples és despertar la motivació i l’interès per aprendre, de fet com a pedagogs i pedagogues pensem que és la única manera d’aprendre a partir de la motivació intrínseca de l’alumne/a.

Tots els agents educatius implicats sabem què cal fer, hi ha molta literatura al respecte: procediments, protocols, guies, manuals, prescripcions, informes, publicacions... però és més fàcil de dir que de fer i aquí sí que hem de reivindicar el rol de la pedagogia i la del pedagog/a. Per a respondre a les necessitats d’un sistema educatiu inclusiu el primer que cal és disposar de pedagogs/gues que de forma interdisciplinària d’una banda assessorin als docents i llurs famílies i d’altra facin seguiment i acompanyament individualitzat de cada alumne/a. I això demana més dotació pressupostària i reconèixer la competència dels pedagogs i pedagogues en la seva expertesa i coneixement pedagògic de l’educació

Plurilingüisme

Certament bàsic per als nostres alumnes el domini de llengües estrangeres donada la globalització del món, però sense oblidar que la competència lingüística comença per la llengua materna i la llengua oficial. Si no hi ha una bona base d’estructures lingüístiques

en llengua pròpia les metodologies en llengües estrangeres cau per la seva pròpia base. Saber parlar, escoltar i llegir són la base de les competències lingüístiques.

En un nivell molt puntual, fem un toc d'atenció en relació a l'ensenyament-aprenentatge de les llengües. A les escoles posem molt d'èmfasi en ensenyar a llegir i a escriure (cosa important de desenvolupar), però volem fer notar que la majoria de l'alumnat, a la seva vida, dedicarà moltes més hores a parlar i a escoltar. Això a l'escola s'ha de tenir present per millorar l'ensenyament-aprenentatge d'aquestes dues, també, importants competències lingüístiques.

A Catalunya tenim un model d'immersió lingüística amb una trajectòria d'anys i que ha integrat a moltes cultures i parlars d'arreu que han sigut acollits a casa nostra, però tenim un gran handicap: quina és la llengua que parlen al pati els nostres infants i adolescents? És necessari promoure l'ús social del català més enllà de les aules.

Famílies

L'entrada de les famílies a l'escola no l'hem de limitar al seu paper als consells escolars o a l'acció de les AMPA. En aquest sentit, pensem que hi ha hagut una perversió del seu rol, intervenint i decidint sense la necessària preparació professional (científica si es vol), en planificacions que no els pertoca, però se'ls desaprofita en allò que de coneixement expert poden aportar al nostre alumnat.

Les famílies són bàsiques en l'aprenentatge però més en la formació dels infants. Família i escola han d'anar de la mà però cal tenir en compte que els pares i mares no són docents. En aquest sentit són imprescindibles els espais de participació i col·laboració de les famílies amb l'escola, tot respectant la tasca educativa dels mestres i professors.

Imprescindible el rol del pedagog/a en l'acompanyament i suport a les famílies tot canalitzant aquesta participació en benefici de l'escola i de cada infant i adolescent. Important, també, fomentar envers les famílies i la societat el reconeixement de la tasca del mestre i del professor; els docents per definició són professionals competents, implicats i compromesos i han de ser valorats socialment per a què puguin reeixir en la seva comesa.

En moltes ocasions s'exigeix a l'escola més del que li pertoca fer. És necessari recordar el principi universal "els primers educadors dels fills són els pares" però s'ha d'aprendre a fer de pares; com es diu a nivell col·loquial els fills no venen amb manual d'instruccions per tant se n'ha d'aprendre i qui millor que els pedagogs i pedagogues per portar a terme aquesta tasca?

L'ARQUITECTURA DEL SISTEMA EDUCATIU/ Ponència 2⁴

La ponència aborda el sistema educatiu des d'una concepció - com Joan Mateo indica- que l'escola és un sistema dinàmic, d'aquí prendre com a referència l'arquitectura enlloc de l'estructura, perquè els elements del sistema educatiu dialoguen entre si i tenen veu pròpia. És en aquest marc el doctor Mateo fa una proposta agosarada i possible que canvia el sistema d'etapes educatives partir de la universalització de l'educació des del 2 fins els 18 anys.

Des del Col·legi de Pedagogs considerem una proposta amb la que estariem d'acord en bona part perquè compartim amb el doctor Mateo la necessària reorganització de les etapes educatives per donar resposta a l'educació primerenca i a l'educació de sortida dels nostres joves.

Si alguna cosa podem dir de la ponència és la manca de referències a la PEDAGOGIA - només 1 cop a la pàgina 3- i al PEDAGOG i PEDAGOGA al que no es nomena en cap ocasió. Com ja hem comentat ho considerem greu atès que el paper del PEDAGOG/A és fonamental per a donar cohesió a tot el sistema educatiu, principalment en les transicions entre cicles i etapes educatives i en l'orientació a les famílies i alumnat de forma transversal, amb una incidència important en les darreres etapes educatives.

Etapa 2-5 i 5-11

En relació a la proposta 2-5, els centres que ofereixen l'etapa dels 0-3 anys actualment disposen de projectes educatius de qualitat que garanteixen una resposta adequada al moment evolutiu de canvi i creixement que estan vivint els infants. D'aquesta manera, pensem que caldria potenciar l'etapa clau dels 0-6 anys, etapa de màxima plasticitat cerebral.

És per això que cal una escola bressol oberta i flexible a la realitat de cada família, tenint en compte, al mateix temps, la possibilitat de crear escoles de pares en les mateixes llars d'infants, per tal d'acompanyar les famílies en el creixement i desenvolupament cognitiu i motriu dels seus fills/es.

D'aquesta manera, valorem que caldria generar polítiques proactives amb models educatius i de criança oberts, plurals, diversos, rics i pensats en el context, aportant

⁴ Joan Mateo, president del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu i catedràtic de mètodes d'investigació i diagnòstic en educació a la Universitat de Barcelona

solucions a la societat. En aquest sentit és important la incorporació del pedagog/a en les escoles de la primera etapa educativa que faci l'acompanyament i orientació a les famílies i garanteixi la qualitat pedagògica del projecte educatiu i d'assessorament als mestres i educadors del centre, així com l'atenció a les primeres necessitats que es puguin descobrir.

Etapa 11-15

La ponència contempla l'etapa 11-15 d'Educació Secundària en un mateix centre, potser fora el moment de replantejar l'Etapa 0-8 en centres específics, com es fa amb èxit a altres països, que viuen l'Educació Infantil i el Primer cicle de Primària com a una inversió. Cal respectar el ritme dels infants, el seu temps i crear polítiques que així ho contemplin.

Pel que respecta a la proposta en l'educació obligatòria (5-18 anys) serà important preparar als joves per a les competències que trobaran en el futur, canviant doncs, la formació del professorat perquè en els centres educatius s'utilitzin metodologies actives i vivencials contextualitzades a la realitat dels alumnes, per tal que el seu aprenentatge sigui útil i significatiu. De manera que, serà necessari que la formació del professorat de l'educació primària i secundària de 1r grau sigui complexa i completa, tenint en compte les especialitzacions i les diferències maduratives de les edats dels alumnes que contemplen aquests cursos.

Altre cop posem l'èmfasi en la incorporació del pedagog i pedagoga en els centres educatius per a què facin el seguiment i acompanyament a les famílies, el suport i assessorament pedagògic als docents, i el seguiment i orientació en totes les etapes educatives, especialment als adolescents que es troben en una etapa de grans canvis fisiològics i maduratsius i als joves que afronten l'última etapa del sistema obligatori i han de prendre decisions importants per al seu futur a nivell personal, als estudis i/o a l'entrada al mercat de treball.

Etapa 15-18

L'impuls dels 15 als 18 anys es veu com una bona oportunitat. En el moment actual hi ha un buit, tant a nivell de metodologies pedagògiques de treball, de recursos com de professorat motivat i preparat per donar resposta a les necessitats de l'alumnat d'aquesta etapa i la seva diversitat. Totes aquestes situacions s'han d'analitzar, frenar i reconduir. Per sort hi ha també molt bones experiències, molt bons professionals i bones pràctiques que poden donar llum per a repensar aquest nou model.

El full de ruta ha de partir d'evidències i ha de comptar amb els pedagogs i pedagogues com a professionals experts en educació i orientació que el liderin. Una etapa en què l'adolescent i el jove necessitarà un referent, que considerem ha de ser un pedagog/a, com a orientador/a que l'acompanyi i li doni suport en el procés de projectar el seu futur personal, acadèmic i professional.

Un full de ruta on es tingui en compte -tal com es diu a la ponència- que l'orientació dels alumnes en l'últim curs de l'educació secundària de 1r grau i en el 1r curs de l'educació secundària de 2n grau, ha de ser molt especialitzada per a què aquests alumnes puguin incorporar les eines necessàries a l'hora d'escollir el seu futur professional.

Considerem que l'alumnat en situació de vulnerabilitat tindrà l'oportunitat de rebre formació bàsica i pràctica envers el mercat laboral just a l'edat dels 15 anys, moment en què l'adolescència es fa més palesa i cal treballar la seguretat en la seva personalitat. D'altra banda, caldrà potenciar la ràtio d'alumnes a l'aula ja que pedagògicament és un factor clau per aconseguir un bon nivell educatiu en el centre. La figura del pedagog/a referent en atenció a la diversitat dels alumnes en risc d'aquesta etapa, és cabdal per reeixir en l'educació obligatòria.

Així doncs es fa imprescindible la figura del pedagog/a com a referent i orientador no només dels alumnes i llurs famílies, sinó també dels professors que han de dissenyar els diferents plantejaments i ús de metodologies que ajudin a la inclusió i equitat de tot tipus d'alumnat, especialment en aquesta aposta per una etapa de 15 a 18 anys.

Transversalitat i continuïtat

És important que al llarg de l'educació infantil, primària i secundària s'utilitzin metodologies pedagògiques que potenciïn les intel·ligències múltiples dels alumnes, que els ajudi a conèixer-se més com a persones -fomentant la curiositat i el desig d'aprendre- i fomentant, també, les competències que necessitaran en el seu futur personal i professional: saber expressar les seves idees, argumentar, saber construir un bon discurs, participar i col·laborar activament; a més, caldrà que adquireixin valors i actituds personals positives i de respecte cap els altres, autonomia i iniciativa personal, i una actitud crítica i creativa davant les situacions que viuen diàriament.

Pensem que és indispensable una recuperació de l'orientació escolar, de la tutoria. Avui dia un mestre, un professor, pel sol fet de ser-ho, ja se'l considera tutor. Però l'experiència ens diu que no tothom està capacitat per ser-ho. Un bon orientador/a, un bon tutor/a, ha de tenir una formació pedagògica específica per fer el servei que d'ell

n'espera l'alumnat. En aquest sentit el pedagog/a és el professional més capacitada per a fer la funció d'orientació en els Centres educatius i per a recolzar pedagògicament als mestres i professors en la seva tasca com a tutor/a.

La proposta de l'institut escola és una aposta coherent, ja que es pot abordar el desenvolupament i les dimensions de l'alumnat des dels inicis de la seva escolarització fins a la seva adolescència, en tota la seva integritat. En aquesta línia caldrà vetllar que la separació entre els instituts-escola i els centres post-obligatoris no dificulti la mobilitat segons la zona geogràfica.

Valorem positivament la mobilitat i transversalitat entre els estudis de Batxillerat i Formació professional facilitant passarel·les entre els estudis superiors. De manera que un alumne/a que hagi iniciat la formació en batxillerat, en el primer curs, tingui l'opció de canviar d'estudis cap a la FP.

Essencial que en finalitzar ambdues etapes s'obtingui una titulació amb reconeixement i que el Batxillerat i la FP tinguin el mateix prestigi. Es valora positivament que la FP pugui ser dual i que estigui molt relacionada amb l'oferta a les necessitats del sector empresarial del seu entorn. Fins i tot, fora bo preveure que en el tercer curs de la FP en l'educació secundària de segon grau hi hagués la possibilitat de fer estades a l'estranger amb una empresa del mateix sector.

Per tant, la FP ha de garantir l'assoliment de les competències necessàries per a la comunicació en una llengua estrangera. Una assignatura pendent, la integració total dels sistemes de la Formació Professional: la formació per l'ocupació (ocupacional i contínua) i la formació professional (reglada), perquè hem de pensar també en tots els joves i adults que no han assolit l'educació obligatòria però si tenen les competències adients que han anat adquirint.

EL CENTRE EDUCATIU / Ponència 3⁵

Francesc Pedró desenvolupa la seva ponència sobre el Centre educatiu abordant l'autonomia i el lideratge del centre versus el control i la regulació externa, apostant per a donar la veu als representants locals i a les famílies a qui correspondria la participació i la implicació i el control mitjançant la direcció del Centre. El doctor Padró defensa un paper

⁵ Francesc Pedró, catedràtic de la Universitat Pompeu Fabra i expert en educació de la Unesco

general a l'administració que té competències en educació que garanteixi un Currículum de mínims per a tot el territori, polítiques compensatòries i el finançament del sistema.

En aquesta ponència el concepte PEDAGOGIA és present en 18 ocasions, la més nombrosa a distància de les altres quatre, tot i que persisteix l'absència del PEDAGOG/A igual que les demés. Des del COPEC celebrem el doctor Pedró hagi posat la pedagogia en el lloc que li correspon, però lamentem que no hagi fet el mateix amb els pedagogs/gues que en són els garants de la pedagogia als Centres educatius.

En aquest sentit, des del COPEC, advoquem per l'autonomia de Centres i la direcció compartida dels mateixos en els que necessàriament ha d'haver un pedagog/a per a garantir la missió i visió pedagògica del Centre.

Autonomia

L'autonomia és un mitjà imprescindible per tal que el centre educatiu esdevingui "EFICAÇ". Entenem l'eficàcia de la institució com l'eina que fa possible que el centre aconsegueixi els objectius, tants pedagògics com socials, marcats. Cada Centre és un sistema immers en un sistema més gran (context: barri, poble, ciutat...), que a la vegada depèn d'unes institucions i organismes superiors (ajuntaments, departament, govern...)

El primer que s'ha d'aconseguir és un bon lideratge pedagògic, que estigui al capdavant de cada centre, amb la suficient autonomia tant pedagògica com econòmica, per posar en marxa i desenvolupar projectes realistes i potenciadors, tenint en compte, el territori i les diverses realitats. Sempre garantint l'equitat de l'alumnat i la igualtat d'oportunitats.

El terme "qualitat educativa" té un valor diferent en funció de qui el defineix; en canvi, hi ha més consens a l'hora de valorar el concepte de lideratge directiu i pedagògic i la necessitat que sigui exercit per part de persones que han obtingut una certificació positiva en un procés específic de formació inicial en aquest àmbit.

A escala internacional, la política educativa considera que el lideratge escolar té una funció decisiva en la millora dels resultats dels alumnes en aquelles competències que es consideren imprescindibles per consens dels diversos actors implicats. És per això que cal fer-lo professional i prou atractiu perquè no faltin els candidats adequats a cobrir aquests llocs de responsabilitat.

Direcció

Si es pretén transformar la direcció del Centre educatiu actual en promotor pedagògic responsable dels resultats dels alumnes, el lideratge distribuït i participat és la clau. Això afecta a tot l'equip directiu i no solament la persona que assumeix la direcció on no hi pot faltar un pedagog/a que per la seva formació específica té una visió global de les necessitats del centre tan a nivell de recursos humans com de continguts acadèmics, així com dels processos formatius dels docents i dels futurs docents.

Formació i avaluació

La construcció d'equips docents eficaços passa també per una avaluació rigorosa i formal de la funció docent del professorat amb el corresponent disseny del seu pla de carrera professional.

La formació en el centre ha de ser la prioritat i disposar de temps real quantificat per a la reflexió dialogada sobre la pràctica docent, això ha de ser un estímul per a l'aplicació de l'avaluació formativa del centre, en general, i de les seves estratègies d'aprenentatge, en particular.

Considerem l'autonomia del centre com un valor a protegir i ampliar pel que fa a la seva praxi pedagògica i organitzativa. La gestió, direcció i lideratge d'un centre educatiu autònom té encara molt camí per recórrer. La seva avaluació i la de la funció docent del professorat és imprescindible com ho és també la transparència dels resultats que se n'obtingui.

Pla de convivència i gestió dels conflictes

Els centres han de tenir el seu pla de convivència on s'inclogui l'educació emocional i la mediació com a pilars. Un pla de convivència no es pot basar principalment en normatives i sancions.

L'ensenyar a conviure i propiciar eines que ho facilitin és un element fonamental per la cohesió social, la cultura de la pau i el desenvolupament personal i social. La mediació no només s'ha de facilitar en conflictes entre iguals, sinó entre el professorat, els alumnes i l'equip docent, entre les famílies i l'escola.

EL PROFESSORAT/ Ponència 4⁶

En la ponència sobre el professorat, Miguel Martínez, posa l'èmfasi en l'accés, regulació i disseny dels estudis d'un cos únic de professorat del sistema educatiu. Advoca per a què no es perdi de vista l'objectiu final: el servei a l'alumne i família i a l'educació, fent compatible els drets dels docents al dret d'una educació de qualitat.

En aquesta ponència el doctor Martínez incorpora el mot PEDAGOGIA en 9 ocasions i no fa cap esment al PEDAGOG/A. Un cop més com a Col·legi de Pedagogs hem de mostrar la nostra contrarietat per l'absència del pedagog/a com un dels professionals de cabdal importància tant en el disseny de la formació del professorat novell, com en el seu pla de carrera: pràctiques, mentoria, formació contínua, acreditació...

Catalunya ha estat un país pioner en la renovació pedagògica gràcies a la intervenció en l'àmbit educatiu de molts professionals com a mestres i pedagogs/es que han treballat per crear noves estratègies d'aprenentatge adaptant models europeus exitosos.

Ara és el moment de tornar a tenir en compte aquests professionals i integrar-los dins del sistema educatiu per tal que formin part del disseny, aplicació i avaluació de la formació permanent dels mestres i professors del nostre país.

Els pedagogs/gues han de formar part de la xarxa d'experts per assessorar en la formació dels futurs docents.

Formació inicial

En tota la formació del professorat (infantil, primària, secundària obligatòria i post-obligatòria) cal incidir més en aspectes pedagògics per tal d'assolir capacitats que permetin desenvolupar estratègies innovadores per aconseguir un apropament a la realitat dels seus alumnes. Buscant la generació d'un aprenentatge més autònom, actiu i participatiu. Tot el professorat ha de tenir en compte que està intervenint educant, amb tot el que implica des de l'ètica i dels valors que es posen en joc.

El pedagog/a hauria de ser la figura de coordinació del Pla de Pràctiques dels centres educatius, així com la figura de coordinador pedagògic i realitzar tasques d'adaptacions

⁶ Miquel Martínez, catedràtic de teoria de l'educació a la Universitat de Barcelona

curriculars, preparació i adaptació de materials, creació de recursos... També intervenint en els processos d'avaluació.

Així mateix, la seva funció d'enllaç entre l'escola i la universitat es pot materialitzar en un contracte de professor vinculat a ambdues institucions, com a pedagog/a del centre educatiu i professor/a associat/da de la universitat.

Formació contínua

Els pedagogs/gues poden aportar al personal docent i a l'equip directiu dels centres educatius un suport pedagògic en totes les àrees de planificació educativa i curricular, assessorament i orientació acadèmica i personal, aproximació a les famílies i, en general, en l'elaboració de recursos per facilitar l'aprenentatge a tota la diversitat de l'alumnat.

Així com la funció de suport i dinamització dels serveis educatius, centres de recursos, tècnics municipals d'educació, etc.

L'ALUMNAT /Ponència 5⁷

L'aportació de la doctora Neus Sanmartí en la seva ponència referent a l'alumnat, fa un extens i didàctic recorregut sobre què s'entén per educar, com aprèn el nostre alumnat, quins són els models que millor s'adapten a les "maneres d'aprendre", quins agents, personals, cognitius o emocionals, marquen l'aprenentatge de l'alumnat, i un llarg etcètera.

En el document la Doctora Sanmartí, nomena la PEDAGOGIA en 9 ocasions i, coincidint amb les altres 4 ponències, no fa referències al PEDAGOG/A, només en una ocasió per parlar de Dewey. Cosa que tornem a posar de manifest.

La seva lectura ens ha motivat força reflexions, algunes de les quals s'aporten tot seguit per introduir nous elements a propòsit d'aquest gran diàleg obert als professionals, i a la societat, al voltant de l'educació. Per ser més exactes, a més de reflexions, han suscitat l'obertura d'alguna inquietud des de l'òptica del pedagog/a i del seu paper en aquest debat.

⁷ Neus Sanmartí, catedràtica emèrita de didàctica de les ciències a la Universitat Autònoma de Barcelona

Informació & coneixement

Cal distingir molt bé entre informació (avui dia la tenim arreu), coneixement (que és el procés que se'n fa, de la informació) i de la saviesa, l'objectiu final, i que és el producte del maneig correcte del coneixement i, sobretot, de les dades obtingudes per l'experiència, entesa com a expertesa.

L'experiència no és el mateix que la vivència: a l'escola es pot confondre el fet que l'alumnat faci moltes experiències (vivències, possibilitats d'aprendre) amb el fet que tinguin expertesa, l'experiència real. Aquesta és privilegi del savi, del que sap, del que ha arribat a la "comprensió".

Pel que fa a la idea de si és vàlida la substitució de les experiències reals per les virtuals, a nostre entendre la resposta és que no. Tant des del camp pedagògic com del de la neurologia, sempre s'ha fet èmfasi en què com més sentits intervenen, més fort és l'aprenentatge. L'aprenentatge virtual, de moment, no ho pot proporcionar.

Així doncs, la construcció de coneixement, la recerca, la incorporació i la recreació són el pas previ i necessari per a la comprensió. El/la mestre/a ha de crear l'entorn propici per afavorir aquests processos essencials que ha de fer l'alumnat.

Com aprèn l'alumnat? Com hem d'ensenyar els mestres?

Des de l'òptica de l'alumnat, és important incidir en l'actitud i l'aptitud del mestre, és a dir, un concepte que s'intuïa en l'obra de la majoria dels grans referents de la història de l'educació, i que Kerschensteiner va explicitar com l'*ànima* del mestre/a, terme que més endavant Spranger, o més recentment Van Manen, el van redefinir com el *tacte* pedagògic. Aquest últim, a més també fa una profunda reflexió sobre el *to* a l'ensenyament.

Tornant a la ponència, també es fa esment de passada a l'esforç de l'alumnat. Però pensem que és un element clau en el que caldria posar un dels focus d'atenció més important. Aquest aspecte té a veure amb l'apartat anterior. Es pot caure en l'error de pensar que amb "bon fer" del mestre/a n'hi ha prou. Aquest "bon fer" s'ha de traduir necessàriament en actes concrets en ordre a la motivació, per tal que realment esdevingui un autèntic acte d'*ànima pedagògica*, de *tacte*, o "de bon fer" del mestre.

Forma part de l'imaginari pedagògic la idea que el/la nen/a està en el centre de l'educació. És cert, però potser caldria afegir *el/la nen/a que vol aprendre*; aquest guiatge en l'educació del "volar aprendre" (la voluntat) és la tasca del mestre/a. D'un/a mestre/a convençut que els humans, per naturalesa, tenim ànsies naturals d'aprendre,

cadascú segons les nostres necessitats. La Història de la Humanitat ens diu que això és així.

Diversitat a l'aula

Estem totalment d'acord amb l'afirmació que fa Neus Sanmartí en el sentit que “la diversitat és una font de riquesa per aprendre i, si no es donés en una aula, caldria promoure-la”. Així doncs, un cop s'ha fet una aposta ferma per l'escola inclusiva i integradora, s'ha de disposar dels recursos imprescindibles per fer-ho possible, amb una distribució d'aquests atenent les necessitats específiques de cada centre, defugin de dotacions globals que esdevenen injustes i contràries al sentit d'equitat. En aquest mateix àmbit, l'actual model de treball-avaluació per competències afavoreix l'atenció personalitzada de cada alumne.

Cal vetllar perquè no es perdi el sentit final d'aquest model que és el respecte al ritme d'aprenentatge i l'autonomia de cada alumne. Perquè, com molt encertadament es diu a la ponència, “hi pot haver molts graus de competència”, per acabar reconeixent que el professorat i les escoles han de desplegar “una gran capacitat creativa fonamentada en coneixements pedagògics...”

Reflexions finals

No hi ha fórmules ni receptes, ja s'hi endevina a la ponència. Amb tot, potser ve a tomb recordar que Montessori, afirmava que els infants aprenen tant, com oportunitats els donem per a fer-ho —i això ho saben molt bé els bons mestres—. Ella mateixa també ens cridava l'atenció sobre que el/la nen/a és el seu propi mestre/a. En aquest mateix sentit, Tolstoi deia que observant el seu alumnat era com descobria com els havia d'ensenyar. Els pedagogs/gues experts/es, segur que podran trobar altres reflexions d'aquells altres pedagogs/gues que ens interpel·len des del passat per aportar models estables per al present pensant en el futur.

Els problemes de l'educació s'han de resoldre des de dintre: des del relat dels autors, de les seves experiències viscudes, a partir d'allò que passa cada dia, per fer-ne la interpretació que es traduirà en reflexió, per aportar —recerca!— formes renovades de fer a l'aula... que alhora ens proporcionaran noves experiències. Perquè és més important l'experiència viscuda que la pràctica viscuda; aquesta última és vivència i no té per què portar implícita una experiència: l'experiència és la que ens commou, ens remou les emocions, la que no oblidem mai. Aquesta reflexió sobre l'experiència viscuda s'ha de fer des del sentit pedagògic —de la pedagogia—, per aportar solucions pedagògiques —des de la pedagogia—.

CONCLUSIONS

ARA ÉS DEMA, és una gran oportunitat per repensar l'educació i per a fer una aposta ferma per al sistema educatiu català, sense encotillaments, sense que les velles pràctiques condicionin les propostes futures, recuperant tot el que de bo té l'educació catalana. Això passa per a capgirar el sistema i pensar-lo amb una mirada nova i amb una visió de globalitat.

Amb aquesta nova mirada i més enllà de les propostes i reflexions que hem fet al llarg del document, considerem que l'eix vertebrador de l'acció educativa és -i ha de ser- el pedagog/a, perquè entenem que és el pedagog/a qui supervisa aquella singularitat que presenta l'alumnat, el professorat, les famílies i el propi Centre i l'entorn. És qui n'ha de fer el seguiment, qui ha d'aportar pautes pedagògiques d'intervenció, en definitiva, qui ha de fer el disseny de la línia a seguir a l'escola, i de tot allò que se'n deriva. Aquest ha estat el model d'èxit en aquells països en què la figura del pedagog/a forma part de l'estructura de disseny de model, més enllà de la tasca diària a les escoles.

Sense cap mena de dubte és al pedagog/a a qui pertoca —per preparació i pel rol que se li hauria d'atorgar en el món educatiu— fer de guia per posar ordre en aquest aparent caos d'idees, tendències o teories que envolten l'actual entorn educatiu, per fer-ne la reflexió profunda i dissenyar-ne les línies de treball dels diferents agents i professionals que hi intervenen.

És per això que posem de manifest que el pedagog/a és el professional que complementa transversalment i dona coherència i cohesió a tot el procés educatiu de l'infant, adolescent i jove, és un facilitador per incorporar les eines i els valors del compromís per desenvolupar ciutadans lliures i implicats a la nostra societat. El seu perfil professional el/la prepara per aquesta tasca i és indispensable incorporar-lo dins d'un sistema educatiu de qualitat per un nou país que té com a valor fonamental el creixement de les persones.

El pedagog/a és una figura implicada en la seva pròpia formació i creixement i en els seus propis processos d'aprenentatge, curiositat i desig pel saber, per això el/la fan tan apte per a formar part dels processos d'ensenyament i aprenentatge i de l'educació.

Per concloure recuperem l'aportació del COPEC al DOCUMENT DE BASES DE LA LLEI D'EDUCACIÓ DE CATALUNYA⁸, on aquesta qüestió sobre la pedagogia i els pedagogs/gues en el sistema educatiu es posava de manifest:

“Un altre tema important que aporta la llei és l'autonomia de centre i la gestió del currículum, així com la gestió de centres. Estem d'acord, però és hora de dir que els docents no ho poden fer tot i per tant necessiten professionals dedicats a la gestió i a unificar teoria i didàctica.

*Així doncs la LOE, com la LOGSE en el seu moment, torna a cometre el mateix error, **deixar fora els pedagogs**. El més savi és aprendre dels propis errors. Ja s'ha vist que psicòlegs i educadors socials deuen ser necessaris en fets puntuals de l'educació, però no són ni seran mai **els arquitectes del fet educatiu**.*

*Qui realment està format i preparat per dissenyar currículums, endegar projectes, liderar equips de docents i organitzar equips multidisciplinaris, des d'on s'atengui la diversitat i demés, **és el pedagog**. Parlem a totes hores de “fer pedagogia”, oblidant sempre que qui en pot fer, qui realment en sap, **és el pedagog**.”*

Comissió pedagògica

Junta de Govern

Col·legi de Pedagogs de Catalunya

13 d'abril de 2017

⁸ Aportacions a la LEC, adreçades al Conseller d'Educació Honorable Ernest Maragall el 21 de maig de 2008